

Monitieteisen lastensuojelututkimuksen kansallinen asiantuntijaryhmä - Toimintakertomus 2016

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) asetti joulukuussa 2015 monitieteisen lastensuojelututkimuksen kansallisen ryhmän. Siihen kutsuttiin vuoden 2015 aikana yliopistopaikkakunnilla järjestetyissä seminaareissa lastensuojelun tutkimus- ja kehittämisstrategian valmisteluun osallistuneita asiantuntijoita. Asiantuntijoita on yhteensä 25, ja he tulevat eri yliopistoista ja tieteenaloilta. He ovat muiden muassa lastensuojelukysymyksiin perehtyneitä ja niitä tutkineita professoreita, opetus- ja kehittämisorganisaatioiden edustajia sekä rahoittajia ja valtakunnallisia vaikuttajia. Lisäksi THL:n senioritutkijoita ja asiantuntijoita on yhteensä 30. Joukko on ainutlaatuinen ja merkittävä. Ensimmäistä kertaa on tällainen tieteellinen ryhmä asetettu lastensuojelututkimuksen vahvistamiseksi.

Ryhmän toiminta käynnistettiin keväällä 2016 tekemällä kansallisen asiantuntijaryhmän jäsenille Webropol-kysely. Siinä selvitettiin teemaan liittyvää taustayhteisössä tehtyä tutkimusta sekä havaittuja tutkimuksen aukkoja. Ensimmäinen asiantuntijaryhmän kokous järjestettiin huhtikuussa 2016. Siinä taustoitettiin aikaisempaa työtä ja esiteltiin sen tuotoksia. Lisäksi esitettiin myös tehdyn kyselyn kooste. Kokouksessa käytiin vilkasta keskustelua yhtäältä konkreettisista tutkimusaiheista ja toisaalta lähestymistavoista. Teoreettisen ja käsitteellisen analyysin lisäksi toivottiin herkistymistä kansainvälisyyteen ja monikulttuurisuuteen. Esiin nostettiin erilaisia tutkimusteemoja. Ne voi nähdä läpileikkaavina periaatteina (lapsilähtöisyys, lapsen oikeus, osallisuus, kokemuksellisuus, näkökulmaisuus, näyttöön perustuvat hyvät käytännöt, kokonaisanalyysi). Esillä olleet teemat koottiin ja ryhmiteltiin viiteen sisällölliseen painoalueeseen.

Kokouksen jälkeen toimintasuunnitelman valmistelu on ollut sykäyksittäistä, ja siinä on kuultu useita tutkimusryhmiä ja asiantuntijoita. Keskeisten tutkimusalueiden määrittelyä ja priorisointia on jatkettu yksilö- ja ryhmätyönä sihteeristön, THL:n tutkijoiden ja asiantuntijoiden sekä THL:n eri teemaryhmien vetäjien kanssa syksyn 2016 aikana. THL tutkijat kutsuttiin koolle kaksi kertaa. Valmistelua on pohdittu myös suhteessa Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman (LAPE) toimintaan. Kaikkea keskusteluaineistoa on käytetty toiminnan linjauksen ja toimintasuunnitelman valmistelussa.

Asiantuntijaryhmälle avattiin oma työskentelyalusta THL:n wiki-sivuille. Kokousten aineistot ja muistiinpanot on viety työalustalle. Sinne on koottu informaatiota muun muassa tutkimusrahoituksen hakujulistuksista sekä eri tieteenalojen konferensseista sekä linkkejä tutkimuskatsauksiin. THL:n aineistoja on kuvattu ja tarjottu hyödynnettäväksi avoimen datan politiikan mukaisesti.

Ryhmän jäsenille tehtiin toinen kysely ennen seuraavaa kokousta. Siinä keskityttiin eri tieteenaloilla saatujen tulosten esiin nostamiseen, niiden pohdintaan lastensuojelututkimuksen yhteydessä sekä jatkotutkimuksen tarpeeseen. Myös käynnissä olevia hankkeita ja julkaistuja artikkeleita kartoitettiin. Kokouksessa kuultiin neljä tiivistä tutkimusesitystä, jotka edustivat keskenään erilaisia lähestymistapoja ja joiden aineistot ja menetelmät vaihtelivat.

Asiantuntijaryhmän vuoden 2016 toisessa kokouksessa tehtiin toiminnan linjaukset ja hyväksyttiin toimintasuunnitelma nelivuotiskaudeksi. Ensimmäisen toimintavuoden konkreettinen toiminta liittyi asiantuntijaryhmän työn käynnistämiseen, hallituksen kärkihankkeen Lape- muutosohjelman yhteydessä tehtyjen tutkimuskatsausten tuottamiseen sekä tutkimuspäivien valmistelun käynnistämiseen.

Kansallisen asiantuntijaryhmän asettamispäätöksessä annettujen tehtävien osalta edettiin vuoden 2016 aikana seuraavasti:

1. Asettaa vaikeassa elämäntilanteissa olevien lasten, nuorten ja perheiden eriarvoisuuden ehkäisyn tutkimukselle strategisia tavoitteita sekä tukea ja seurata niiden toteutumista.
 - Strategiset tavoitteet ja painopiste asetettiin joulukuun kokouksessa: haavoittavissa oloissa ja lastensuojelun tarpeessa olevien lasten oikeuksien ja osallisuuden toteutuminen muuttuvassa yhteiskunnassa. Ensimmäisen toimintakauden fokuksiksi määriteltiin järjestelmän ja instituutioiden tuottamat uhat erityistä suojelua tarvitseville lapsille. Muotoiltiin kysymys: miten lapsen ja nuoren oikeudet ja hyvät pyrkimykset niiden toteuttamiseen toteutuvat käytännössä, jonka tutkimiseen valmistaudutaan mm. Sote-palvelujen osalta.
2. Tukea laajojen monitieteisten tutkimushankkeiden käynnistymistä, tutkimuskonsortioiden muodostumista ja tutkimusrahoituksen fokuksitumista strategiaa tukeviin teemoihin.
 - Luotiin konkreettista välinettä tehtävän toteutumisen tueksi eli yhteinen työskentelyalusta, jossa voi jakaa tietoa tulevista hauista ja ideoida suunnitelmia. Lisäksi markkinoitiin mahdollisuutta hyödyntää THL:ssä olevia tutkimusaineistoja monitieteisiä lastensuojeluerityisiä tutkimusasetelmia mietittäessä. Kiinnitettiin huomiota julkisen vallan vastuuseen tietää lastensuojelusta.
 - Heino (2016) artikkeli teoksessa Rosi Enroos, Tarja Heino, Tarja Pösö: Huostaanotto. Lastensuojelun vaativin tehtävä. Vastapaino: Tampere. 72–102. Kokoomateos edustaa monialaista lähestymistapaa lastensuojelun ydinteeman tutkimiseen. Lisäksi koottiin tietoa ryhmän jäsenten keskeisistä julkaisuista teemassa.
3. Luoda yhteistyöverkostoja ja niille tarkoituksenmukaisia toimintatapoja.
 - Päätettiin jatkaa LaskeTutin aikana käynnistettyä ja hyvän palautteen saanutta tutkimuspäiväperinnettä ja käynnistää kolmansien lastensuojelututkimuksen monitieteisten päivien valmistelu.
4. Tehostaa tutkimusviestintää ja tutkimusperustaista kehittämistä sekä vaikuttamista.
 - Tuotettiin LAPE:n kanssa yhteistyössä neljä tutkimuskatsausta syksyn aikana. Tiedotuksen tehostamiseksi kutsuttiin viestintäyhdyshenkilöksi THL/Hyvinvointiosaston tiedottaja Eeva-Liisa Kallonen.